

ISHLAB CHIQUARISH OMILLARI VA INFRATUZILMASI**Alimova Sarvara**

Termiz Davlat Universiteti 2-bosqich talabasi

REZYUME. Ushbu maqolada iqtisodiy rivojlanishning asosiy poydevori bo'lgan ishlab chiqarish omillari hamda ularni qo'llab-quvvatlaydigan infratuzilmaning mohiyati, tarkibi va iqtisodiyotdagi o'rnini keng yoritiladi. Ishlab chiqarish omillari yer, mehnat, kapital, tadbirkorlik qobiliyati va ilmiy-texnik taraqqiyot resurslarini samarali taqsimlash, mahsulot hajmini oshirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi muhim ahamiyatga ega ekanligi tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Ishlab chiqarish omillari, kapital, infratuzilma, transport va logistika, energetika tizimi, kommunikatsiya, axborot texnologiyalari, iqtisodiy islohotlar, innovatsiya, modernizatsiya.

Maqolada ishlab chiqarish jarayonini qo'llab-quvvatlaydigan infratuzilma, jumladan transport, aloqa tarmoqlari, energetika, axborot-kommunikatsiya tizimlari va moliyaviy xizmatlar kabi sohalarning iqtisodiy faoliyatini rivojlantirishdagi roli chuqur ko'rib chiqiladi. O'zbekiston sharoitida infratuzilmani modernizatsiya qilish, investitsiyalarni jalb etish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etishning ahamiyati alohida ta'kidlanadi..

““Infratuzilma” tushunchasi lotincha “infra – quyî, osti va struktura – tuzilma” so'zlaridan paydo bo'lib, “yo'shimcha ma'nosida talqin qilish mumkin (ya'ni, “ostki tuzilma” yoki “quyi tuzilma” ma'nosida). XX asr boshlarida bu atama orqali qurolli kuchlarning harakatini ta'minlovchi front orti moddiy vositalar omborlari, harbiy inshootlar majmui ifodalangan (masalan, poligonlar va h.k.). 40-yillarning o'rtalaridan boshlab mazkur tushuncha arb-iqtisodiy fanidan boshlab yuqoridagi xo'jalik tarmoqlari majmui tushunila boshlandi.”¹

O'zbekistonda ishlab chiqarish omillari va infratuzilma iqtisodiy rivojlanishning barqarorligini ta'minlovchi asosiy bo'g'in, davlat iqtisodiyotda muvozanatni ta'minlovchi va ishlab chiqarish omillarini samarali boshqaruvchi institut sifatida faol ishtirok etib kelmoqda. Mustaqillik yillarida ishlab chiqarishning asosiy resurslarini rivojlantirish, zamonaviy infratuzilmani shakllantirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirildi.

¹ Sh.Shodmonov. “Iqtisodiyot nazariyasi”: Darslik. - T.: “LESSON PRESS” nashriyoti, 2021. Bet-51

Ishlab chiqarish omillari

Ishlab chiqarish omillari – bu mahsulot va xizmatlar yaratishda zarur bo‘lgan asosiy resurslar majmui bo‘lib, ular quyidagilardan iborat:

1. Yer – tabiiy resurslar, qishloq xo‘jaligi yer maydonlari, foydali qazilmalar.

2. Mehnat – malakali ishchi kuchi, mehnat unumdorligini oshirishga qaratilgan inson kapitali.

3. Kapital – ishlab chiqarish vositalari, texnika va texnologiyalar, moliyaviy resurslar.

4. Tadbirkorlik qobiliyati – ishlab chiqarishni tashkil etish, innovatsion g‘oyalarni amaliyotga tatbiq qilish.

Bu omillar o‘zaro uyg‘unlashganda iqtisodiy o‘shishning asosiy drayveriga aylanadi

Infratuzilmaning ahamiyati.

Infratuzilma ishlab chiqarishning uzluksiz faoliyat yuritishini ta‘minlaydigan xizmatlar, tarmoqlar va obyektlar yig‘indisidir. U quyidagi asosiy yo‘nalishlarni qamrab oladi:

Transport va logistika – avtomobil yo‘llari, temir yo‘llar, havo va dengiz transporti.

Energetika tizimi – elektr energiyasi, gaz ta‘minoti, qayta tiklanuvchi manbalar.

Kommunikatsiya va axborot texnologiyalari – telekommunikatsiya, internet, raqamli xizmatlar.

Ijtimoiy infratuzilma – ta‘lim, sog‘liqni saqlash, uy-joy, madaniyat sohalari.

Infratuzilma ishlab chiqarish omillarining to‘liq ishlatilishini ta‘minlab, hududlararo iqtisodiy aloqalarni kuchaytiradi.

Davlatning roli.

O‘zbekiston bozor iqtisodiyotiga o‘tishda quyidagi asosiy tamoyillarga amal qilgan:

Iqtisodiyotning siyosatdan ustuvorligi – iqtisodiy manfaatlarni birinchi o‘ringa qo‘yish.

Davlat bosh islohotchi sifatida – ishlab chiqarish omillarini rivojlantirish va infratuzilmani modernizatsiya qilish.

Qonun ustuvorligi – mulkchilik huquqini himoya qilish, tadbirkorlik erkinligini ta‘minlash.

Ijtimoiy himoya tizimini mustahkamlash – aholining ijtimoiy ehtiyojlarini qo‘llab-quvvatlash.

Bosqichma-bosqich islohotlar – ishlab chiqarish va infratuzilmani izchil rivojlantirish.

Bu tamoyillar ishlab chiqarish omillari samaradorligini oshirish, innovatsion infratuzilmani yaratish uchun mustahkam zamin yaratdi..

Ishlab chiqarish omillari va infratuzilma mamlakatning barqaror iqtisodiy rivojlanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Resurslarni oqilona taqsimlash, raqobat muhitini rivojlantirish va davlatning oqilona aralashuvi O‘zbekistonni yangi bosqichga olib chiqadi. Kelgusida innovatsiyalarni qo‘llab-quvvatlash, yuqori texnologiyalarni joriy etish va transport-kommunikatsiya tizimini yanada takomillashtirish ishlab chiqarishning jahon bozorida raqobatbardoshligini oshirish.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Adam Smit. “Xalqlar boyligi”.
2. David Rikardo. “Siyosiy iqtisod va soliqqa tortish asoslari”.
3. Karl Marks. “Kapital”.
4. John Maynard Keynes. “Umumiy nazariya”.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti farmonlari va qarorlari.
6. Oliy ta’lim muassasalari uchun “Makroiqtisodiyot” va “Mikroiqtisodiyot” darsliklari.